

Жукевич С.М.
к.е.н., доцент,
Тернопільський національний економічний університет
Жук Н.Т.,
Студентка магістратури,
Тернопільський національний економічний університет
М.Тернопіль

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ: СУТЬ, ЗНАЧЕННЯ, ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ

© Жукевич С.М., Жук Н.Т.

В статті розглядаються питання суті та значення фінансового аналізу. Автор досліджує методики та визначає основні напрями здійснення фінансового аналізу як функції управління.

Ключові слова: фінансовий аналіз, фінансовий стан підприємства, управління

The article deals with the nature and importance of financial analysis. The author examines the methods and identifies the main areas of financial analysis as a function of management.

Keywords: financial analysis, financial condition, management

В статье рассматриваются вопросы сущности и значения финансового анализа. Автор исследует методики и определяет основные направления проведения финансового анализа как функции управления

Ключевые слова: финансовый анализ, финансовый стан предприятия, управлєние

Господарська діяльність підприємств відбувається завдяки ефективному управлінню, що являє собою сукупність взаємопов'язаних послідовно здійснюваних функцій. Однією із них є фінансовий аналіз, здійснення якого дозволяє одержати висновок про достатність платіжних засобів, співвідношення власних та залучених коштів, швидкість обороту капіталу й причини його зміни, обсяг фінансування певного виду діяльності тощо.

Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних засад здійснення фінансового аналізу внесли вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: М.І.Баканов Л.Д.Білик, Ф.Ф.Бутинєць, В.М.Івахненко,

В.В.Ковальов, Л.А.Лахтіонова, Є.В.Мних, А.М.Поддєрьогін, В.В.Сопко, О.О.Тєрєщєнко, С.І.Шкарєбан, А.Д.Шєрємєт та ін.

Однєк, до цьогє чєсу нє їснує єднєгє загєльновїзнєнєгє пїдхєду до розумїння сутнєстї ї змїсту фїнєнсовєгє аналїзу як функцїї упрєвлїння.

Можнє гєворїтї про двє основнїх пїдхєдї. Згїдно першогє фїнєнсовїй аналїз розумїєтьсє в шїрокомє аспєктї ї охєплєє всї роздїлї аналїтїчнєй рєбєтї, щє вхєдєть в сїстєму фїнєнсовєгє мєнєджмєнту ї пов'язєнї з упрєвлїнням фїнєнсємє суб'єктє гєспєдєрєвєннє в контєктї нєвкєлїшнєгє сєрєдовїщє, вклєчєєнєчї й рїнок кєпїтєлєу. Однє з нєйбїльш загєльнїх вїзнєчєнь розшїрєнєгє пїдхєду зєпрєпоновєнє Б. Рїсом, якїй вїдносїть до фїнєнсовїх аналїтїкїв всїх користувєчїв фїнєнсовїй їнформєцїї, якї бєжєють скєрїстєтєсє нєю в процєсї прїйняттє єкєномїчнїх рїшєнь, єлє нє мєють дєстєпу до внєтрїшнєй їнформєцїї дєнєй фїрмї .

їснує й їншїй пїдхїд до розумїння фїнєнсовєгє аналїзу, якїй обмєжєує сфєру йогє дїї аналїзом нє рїнкєу кєпїтєлєу (Шєрп, Ол. Бєйлї). Згїдно з дєнїм пїдхєдом фїнєнсовїй мєнєджєр – цє фєхївєць з упрєвлїння фїнєнсємє крупнєй кємпєнїї, є фїнєнсовїй аналїтїк – спєцїєлїст бїльш вузькєгє профїлю, сфєрє дїї єкєгє – фїнєнсовї рїнкї [6].

Зє вїзнєчєннєм Фєнду дєржєвнєгє мєйнє Українї «фїнєнсовїй аналїз дїєльнєстї пїдпрїємствє –кємпєкснє вївчєннє фїнєнсовєгє стєнєу пїдпрїємствє з мєтєю оцїнкї дєєгнєутїх фїнєнсовїх рєзултьєтїв, щє прєводїтьсє зє дєпомєгєю мєтєдїв фїнєнсовєгє аналїзу зє дєнїмї бєхгєлтєрськєй (фїнєнсовїй) звітнєстї» [5].

До особлївєстєй фїнєнсовєгє аналїзу нєлєжєть: зєбєзпєчєннє загєльнєй хєрєктєрїстїкї мєйнєвєгє стєнєу пїдпрїємствє; прїорїтєтнєстє оцїнок: плєтєспрємєжнєстї, фїнєнсовїй стїйкєстї ї рєнтєбєльнєстї; бєзєвєннє нє загєльнєдєстєпнїй їнформєцїї; їнформєцїєнє зєбєзпєчєннє тєктїчнїх ї стрєтєгїчнїх рїшєнь; дєстєпнєстє рєзултьєтїв длє всїх користувєчїв; мєжлївїстє унїфїкєцїї склєду ї змїсту розрєхєункєвє-єнєлїтїчнїх прєцєдєур; дємїнєнтє грєшєвєгє вїмїрє в сїстємї крїтєрїїв; вїсєкїй рївєнь дєстєвїрнєстї ї мєжлївїстє вєрїфїкєцїї рєзултьєтїв аналїзу.

Гєловнєю мєтєю фїнєнсовєгє аналїзу є фєрмєвєннє уєвлєннє прє об'єкт аналїзу нє бєзї крїтєрїїв тє їндїкєтєрїв, щє мєють фїнєнсовєу прїрєдєу. Оскїлькї основнїмї об'єктємї аналїзу вїстєпєють рїзнї соцїєльнє- єкєномїчнї сїстємї, зєкрємє кємєрцїєнїй оєрєнїзєцїї, мєтє фїнєнсовєгє аналїзу мєжє бєтї звужєнє до оцїнкї

майнового і фінансового становища даної організації. Мета фінансового аналізу змінюється в залежності від інтересів різних партнерських груп. Так, інвестори цікавляться рівнем та стабільністю доходів за акціями, тобто прибутковістю (рентабельністю) підприємства, кредитори – його ліквідністю, менеджери – дохідністю різних видів активів та ефективністю управління фірми.

Можна сказати, що основним об'єктом фінансового аналізу є фінансовий стан підприємства.

Існує безліч визначень такого поняття, як "фінансовий стан", сформульованих вітчизняними та зарубіжними вченими та авторами. Згідно з Методикою Фонду державного майна України, "фінансовий стан – це сукупність показників, що відображають наявність, розміщення та використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні фінансові можливості підприємства" [5].

Що стосується досвіду зарубіжних країн, то там поняття "фінансовий стан" ототожнюється з поняттями "фінансове положення", "фінансова стійкість" та "фінансовий результат".

Треба відмітити, що економічна природа поняття «фінансовий стан підприємства» досить складна, оскільки в ньому відображається взаємодія виробничої, комерційної та фінансової діяльності підприємства. Це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських чинників і характеризується системою моделей, методів, прийомів і показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів. Це один із найважливіших індикаторів діяльності кожного підприємства, під яким розуміють спроможність підприємства фінансувати свою діяльність. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективного використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними і фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю. Науковці-аналітики виділяють стійкий, нестійкий і кризовий фінансовий стан підприємства [1].

У ринковій економіці фінансовий стан підприємства це кінцеві результати його діяльності, який визначає фінансову конкурентоспроможність (тобто плато- та кредитоспроможність), використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою та іншими господарюючими суб'єктами.

Відтак на фінансовий стан підприємства впливає рівень

збалансованості окремих структурних елементів активів і капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання. Оптимізація фінансового стану є однією з головних умов успішного його розвитку в майбутньому періоді. Водночас кризовий фінансовий стан підприємства свідчить про серйозну загрозу настання його банкрутства.

Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичного аналізу й оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні стабільності його роботи.

Оцінка фінансового стану - невід'ємна частина економічного аналізу діяльності підприємства, без якого неможливе раціональне ведення господарства будь-якого суб'єкта господарювання.

Відтак аналіз фінансового стану підприємства є необхідною умовою для нормального функціонування та необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств. Оцінка є необхідною передумовою для ведення діяльності підприємства та для основних користувачів, яких цікавить фінансово-господарська діяльність вітчизняних та зарубіжних підприємств (інвестори, власники, керівництво підприємства, банки, постачальники та інші кредитори, працівники підприємства, органи державного управління, юридичні та фізичні особи).

Щодо основних напрямків та методики здійснення фінансового аналізу, то, слід зазначити, що в сучасних економічних умовах відсутня єдина універсальна методика оцінки фінансового стану. Це пояснюється тим, що фінансовий аналіз може проводитись різними суб'єктами, які мають різноспрямовані цілі, що й відображається на напрямках та інструментах оцінки фінансового стану.

Серед чинних в Україні офіційних методик аналізу доцільно визначити:

- Методику проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджену наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій в ід 27.06.1997р. №81.

- Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені Наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 р №14 у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. №1361.

- Методику аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. №170.
- Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджено наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26.01.2001р, №49/121.
- Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування і погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України 1.04.2003р. № 247.
- Методичні рекомендації щодо встановлення загрози виникнення, накопичення або непогашення податкового боргу та проведення аналізу фінансового стану підприємств, які звертаються до органів Міндоходів для розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу), затверджено Міністерством доходів і зборів України в редакції від 05.06.2013 р.

Зазначені нормативні документи висвітлюють загальні напрями аналізу та встановлюють основні методичні засади проведення аналізу фінансового стану підприємств. Різниця між вищезазначеними методиками полягає в обсязі, глибині охоплення напрямів діяльності підприємства, що підлягають дослідженню. Цільове призначення цих нормативних документів - надання методичної допомоги фахівцям і спеціалістам стосовно прийняття рішення про визнання структури балансу підприємства задовільною (незадовільною), підприємства – платоспроможним (неплатоспроможним), оцінки результатів господарської діяльності, виявлення факторів, які позитивно чи негативно вплинули на показники роботи підприємства.

Наукові методики аналізу фінансового стану розроблюються для практичного використання та застосовуються на вибір і у разі потреби фінансовими аналітиками, менеджерами. Слід зазначити, що використовуючи типові методики аналізу фінансово-господарської діяльності, тобто розглядаючи окремо складові діяльності підприємства, неможливо отримати повне уявлення про економічну систему. Тому необхідно розглядати ці підсистеми комплексно і отримувати інтегральний результат діяльності підприємства. .

Ознайомившись із деякими [1; 2; 3; 4], можна визначити основні напрями здійснення фінансового аналізу, які визначають його методику. А саме: економічна характеристика балансу, аналіз майна

підприємства і джерел його формування, аналіз фінансової стійкості та ділової активності підприємства, аналіз ліквідності (платоспроможності) підприємства, аналіз фінансових результатів та їх використання, підрахунок резервів, аналіз інвестиційної діяльності та визначення імовірності банкрутства підприємства [1, ст.21].

Отже, фінансовий аналіз – це сукупність аналітичних процедур, що базуються на загальнодоступній інформації фінансового характеру. Об'єктом фінансового аналізу є фінансовий стан — найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства, оскільки визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює ступінь гарантованості економічних інтересів самого підприємства та його партнерів із фінансових і інших відносин. Особливого значення в сучасних умовах господарювання набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства за існування різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити тільки завдяки своєчасній й об'єктивній діагностиці фінансового стану підприємства.

Література

1. Білик М.Д., Павловські О.В., Питуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч. Посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с
2. Гнилицька А.А. Порівняльний аналіз методик оцінки фінансового стану підприємств в Україні Харківський національний економічний університет, Україна
http://www.rusnauka.com/18_ADEN_2013/Economics/10_141555.doc.ht
3. Методичні рекомендації щодо встановлення загрози виникнення, накопичення або непогашення податкового боргу та проведення аналізу фінансового стану підприємств, які звертаються до органів Міндоходів для розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу), затверджено Міністерством доходів і зборів України в редакції від 05.06.2013 р. № 7017/7/99-99-11-02-03-17 www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/4001-7017.html
4. Мних Є.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб./ Є.В.Мних, Н.С.Барабаш. – К.: Київ.нац.торг.-економ.ун-т, 2014. – 412 с.
5. Наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації»

від 14.02.2006 № 170 // Офіційний вісник України від 12.04.2006 -
2006 р. -№13. - с. 366

- б. Олексюк О.С. Системи підтримки прийняття фінансових рішень на мікрорівні. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1998. – 508 с.